

מנגנון מושחת, הנתפס בקלקלתו, שתי דרכים לפניו. הדרך הראשונה היא "שיטת שמורק". היא פשוטה מאד: לפטר את מגזרי השחיתות, להתייחס אליו כאל פושע פלילי, לעורר את זעם העם על השומר במקום על הגנב. היא נוסחה במקרים רבים. רק השבוע פוטר מזכיר לשכת העבודה בחולון, איש מפא"י נאמן, על שהעז ביושרו לגלות מעשה של שחיתות במועצת אזור (יעור), השייכת אף היא למפא"י.

אולם אין זו שיטה יעילה ביותר. לכן הומצאה שיטה שניה. אפשר לקרוא לה: "שיטת לבנון".

שיטה זו פשוטה ויעילה מאד. עתיקה כימי מתושדה. זוהי שיטתו של הגנב הרץ ברחוב וצועק: "תפסו את הגנב". זוהי שיטת הרומאים שקבעו: "השמוץ כעוץ. משהו יושאר דבוק". צורת השימוש: אם אתה נתפס כגניב, אל תתיימש במקום לענות, גלה מיד שחיתות מודרנית אצל יריבך הפוליטי.

שיטה זו הופיעה לאחרונה בארץ ביד רחבה. הופיע מנגנון מיוחד. בעד אופי מסתורי ביותר, המגלה מעשי "שחיתות". כל כלי התעמולה הישירים והבלתי-ישירים, גויסו כדי לדכדך את שמם של המתריעים נגד השחיתות. נודע כי מפא"י עצמה מבקשת לחקים ארגון מיוחד למטרה זו.

אולם לא תמיד זה מצליח. זאת הוכיח כבר המקרה הראשון, פרשתו של

מר לבנון ה"מושחת"

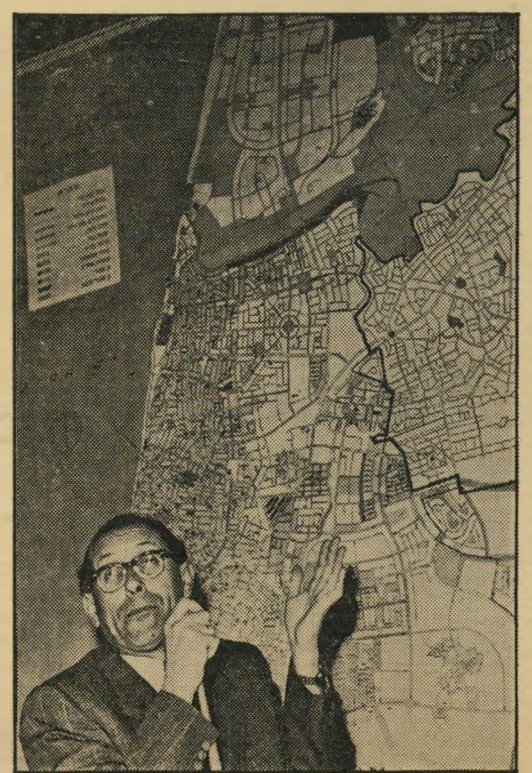
כאשר הופיעה הידיעה הראשונה כי חיים לבנון, ראש עיריית תל-אביב, מעורב במעשה מפוקפק של ניצול עמדתו הרמה לטובתו הפרטית, השתררה תדהמה כללית. הקהל, שמע בשאט-נפש על תרמיות ושחיתות בכל קצחת הארץ, נודיע מן הרעיון שגם ראש העיר הגדולה ביותר יכול להיות מעורב במעשים דומים.

הפרטים היו מלאים ומשכנעים. מכרים רבים של ראש העיר, בלי הבדל של השתייכות מפלגתית, הביעו בו אימון מלא — אך לרוב נמנעו אנשים מלתת פסק-דין. הם חיכו לתוצאות חקירתו של מבקר המדינה. השבוע נתפרסמו התוצאות: ראש העיר חף מכל פשע, לא פגע בסוהר המידות. הידיעה נשמרה לרווחה, הספקנים מיהרו להביע את הזדעזעוּתם מעצם הטלת הרופי בו.

אולם הזדעזעוּת זאת היתה כאין וכאפס לעומת זו של חיים לבנון עצמו, כאשר פתח, לפני שבועות אחדים, את עתונתו. על עמוד אחד, יחד עם אוסף מדהים של מעשי-שחיתות שנתגלו בעיריות ובמוסדות ציבוריים, הופיעה ידיעה שהוא, חיים לבנון, מעורב בחקירה המתנהלת במשטרה סביב עיסקותיו המפוקפקות של קבלן פרטי. ליתר דיוק: הקבלן החשוד, שביצע עבודות של העירייה, ביצע גם עבודה בדירתו הפרטית של לבנון, בחומרים של העירייה ובעזרת פועלי העירייה.

תוך ימים אחדים, התפתח העניין למערכה שלמה. הידיעה הקצרה עברה מעתוני הערב לשאר העתונים, הגיעה לממדים סנסציוניים בעתוני השמאל, חזרה שוב — עתה בממדי שערווריה ציבורית — לעתוני הערב.

ראש העיר התקשה להאמין למקרא עיניו. משך 27 שנות

חיים לבנון מול מפת תל-אביב-יפו

מתפשטים עסקנים שיעזרו להם בזה, אנשים שתפקידם מאפשר להם להשתדל בחוגים הגבוהים, למען האינטרסים של מכריהם."

כתנאים אלה, ידע, הפתח בפני השחיתות וקבלת-השחיתות פתוח לרווחה. "תחילה עושים זאת מתוך רחמנות, אחר-כך בשביל ידיד, אחר-כך בשביל כסף". על כך נטה הוא לקיצור גיות בשטח זה, סירב בעקשנות מופרות אפילו לקבל מתנות, למשל, כאשר התחנן בנו יגיל, סניר קרבי מחטיבת-גבעתי לשעבר, עמדה בפני הזוג הצעיר בעיה חמורה של דיור. בשביל סגן ראש עיריית תל-אביב היה זה דבר פשוט מאוד להרים טלפון ולקבל דירה מאחד המוסדות העוסקים ברכוש הנטוש או בשיכונים. במקום זה, לווה כסף וקנה לבנו דירה בת-חור אחד.

כאשר בנו הצעיר, נוב, הגיע לגיל בר-מצוה, נמנע לבנון מלערוך כל תחנה. הוא לא רצה שאנשים ישלחו לו מתנות, פן יחשבו שקנו זכות לפנות אליו פעם בבקשה רשמית כלשהי. לפעמים גם מסרבים אנשים לקבל כסף בעד דברים שעשו לו. עד כדי כך שלפני כמה שבועות היה נאלץ ממש להכריז על שבת-שבת אצל רופא השיניים שלו, עד שזה יאמר לו כמה מגיע לו בעד טיפולו.

אין כסף לנסוע

ראש העיר אינו אדם עשיר. מקור הכנסתו היחיד הוא משכורתו העירונית: כ-200 לירות לחודש, בחוספת 100 לירות דמי-יצוג. איוון התקציב הזדושי הוא בעיה המדיאגה אותו לא פחות מאשר כל אחד מחצי-מיליון אורחי עירו. המסיבות שהוא עורך לאורחים רשמיים מהוות עול רציני למדי, הופעותיו הפומביות גוררות אף הן הוצאות רציניות. לא תמיד יכול הוא לשאת בעול. למשל, כאשר הוזמן להשתתף בהלווייתו של שגריר ארצות-הברית המנוח, מונט דיוויס, צויין בהזמנה כי עליו לבוא בחליפה שחורה. אולם לראש עיריית תל-אביב אין חליפה שחורה; הוא הופיע בחליפה רגילה. הוא גם דוחה הזמנות, למשל, כאשר הוזמן לביקור רשמי על-ידי ראש-עיריית מנצ'סטר, בבריטניה, נאלץ לוותר על הנסיעה, למרות שמועצת העירייה הביעה נכונות לשאת בהוצאות. הסיבה: בכל זאת יצטרך להוציא סכום כלשהו שם, נוסף למתנות ולחליפות-השרד שיהיה עליו לקחת עמו.

הבוחר עלול לשכוח

כאשר התפרסמו הידיעות על תיקון הדירה בעתונות היתה תגובתו הראשונה אופיינית ביותר לאיש: הוא פנה בעצמו למבקר המדינה שחקר את הפרשה ויגיש את מסקנותיו לקהל. נוסף לזה הופיע בפני מועצת-העירייה, לענות על שאלות חבריו. רופאו הורה עליו לשכח — אולם הוא סירב: שמו הוכתם וחובתו הראשונה לענות להשמעות. משך יומיים, עד ישיבת המועצה, התקיים על זריקות ורפואות. היתה זו ישיבה סוערת. לרגע ניקר במותו של ראש-העיר העייף הרעיון לקום ולשפוך את מר-לבו על מתקיפיו, לזרוק את התפטרותו כפצצה בפניהם, אלא שאיש-מפלגה אינו נוהג לפי דחף בן-רגע. העניין הושאר לטיפולו של מבקר המדינה.

חיים לבנון ככניסת בית העירייה

אולם בוץ אינו יורד באותה קלות שבה הושלך. סיפר ראש העיר: הדבר דומה לסיפור על אדם אשר חברו חדל יום אחד להשיב לפריסת-שלומי. "מה קרה?" שאל הוא. "לא נעים לי לדבר אתך," הסביר חברו. "בעיר מהלכות שמועיות שאתה מעורב בעניין של זיוף שטרות." "נכון," קבע הראשון. "מישהו זיף את השטרות שלי." "לא חשבו. אתה בכל זאת מעורב בעניין של זיוף שטרות." מה שמדאיג את חיים לבנון כיום הוא שהבוחר עלול להתנהג באי-תאמה צורה. ביום הבחירות עלול הוא לשכוח מה היו כל הפרטים — ורק יזכור כי ראש-העיר היה מעורב באיזה עניין מעורפל של תיקון דירתו הפרטית.

היתה זו מכה איומה. תוך ימים ספורים התמוטטה בריאותו כמעט לחלוטין. עצם הגיחוך שבדבר העביר אותו על דעתו. "אילו רציתי כבר לנצל את מעמדו" התמרמר, "הייתי הולך לקבלן שיעשה את כל התיקון בחינם. לא הייתי נכנס לעניינים מפוקפקים בשביל סכום של 100 ל"י."

שלושה תלושים של צ'קים

הסכום שממנו נופחה כל הפרשה, היה מתירם של 31 סוגים של תזמרי-בניה ואינסטלציה פועלים כגון מסמרים, דבק, צינור, שהיו דרושים לביצוע העבודה בדירת לבנון. הזירה, בת שלושה חדרים, בקרית-מאיר שבצפון העיר, הספיקה משך עשר שנים לצרכי משפחת-לבנון: חיים, אשתו מרים ושני בניהם יגיל ונדב. אך כאשר נבחר לבנון לתפקיד סגן ראש העירייה, והוטלו עליו תפקידי-יצוג רבים, הפכה הדירה צרה מדי. הוא החליט לסגור את המרפסת האחורית, להפכה לחדר נוסף.

בחירתו של הקבלן מאיר ויניק היתה שיגרתית ביותר. וכאשר פיקס סגן ראש העיר אב רצוי שישמשו בחומרים ממחסני העירייה, הרגיע אותו משה עמיעה, מהנדס העיר: הדבר מקובל, אין בו כל רע, ביחוד שמחיר החומרים המלא ישולם לעירייה.

זה היה במאי 1951. העבודה שעלתה 816 ל"י הושלמה, הפרשה נשכחה. עד אשר, כעבור שנה, הגיעה לראש העירייה, ישראל רוקח, תלונה על ביצוע תיקונים בבית-החולב העירוני. מבצע העבודה: הקבלן מאיר ויניק, ראש העירייה מינה ועדת חקירה, הטיל עליה לבדוק את כל הפרשה.

בחקירה נתברר כי הקבלן ביצע גב עבודות בדירתו הפרטית של לבנון. היעדה פנתה אליו, שאלה ליחסיו עם הקבלן. לבנון, הנוהג לשלם כל סכום גדול בצ'קים, הביא בפני הועדה את תלושי שלושת הצ'קים שמסר לקבלן, הראה את הקבלות עבור מחיר החומרים. הועדה הסתפקה בהסברותיו, כללה אותן בוד"ש שהגיש. את החומר על ויניק העבירה העירייה לטיפול המשטרה.

אינו אוהב פרוטקציות

חקירת המשטרה נגד הקבלן לא עשתה רושם גדול במיוחד. העתונות היתה מלאה דברים הרבה יותר רועשים על מה שעשה בעיריות: מעילות ברחובות, זיופים בזכרון-יעקב, משפטו של ראש עיריית חדרה. לעומתן נראתה האשמת קבלן כעניין של מה בכך.

כמעט לכל סיפורי השחיתות היה מכנה אחד משותף: הם נגעו למוסדות ולאישים של מפא"י. היה דרוש להוכיח שאין זה נגע מפלגתי ואז עלתה פרשת הדירה של לבנון.

הברי מועצת העירייה ואנשי הועדות השונות, שבאו במגע עבודה עם ראש העיר, ידעו שהוא איש קפדני ביותר בכל מעשיו הציבוריים. אפילו הפרוטקציות והתמיכות המקובלות ביותר היו שנואות עליו. לא פעם אף הסתכסך עם חבריו למפלגה, שהתלוננו על כך שאינו מכבד את הפתקים ששלחו אליו.

מדי פעם התרעם בפומבי על הלך-הרוח השורר בחוגים רבים במדינה. "משום מה עוד חושבים אנשים שהחוקים הומצאו כדי להקשות עליהם וכי צריך לעקוף אותם. הם

* ניהל חברה לנייעת פרזטים, היה אחד מייסדי חברת שכונ אורחיי, ניהל את מס החירום בתל-אביב, היה חבר מזן כירות כופר הישוב.